

meer generatief te werken en onderwijs vanuit de praktijk vorm te geven. Binnen MWD bieden we in het derde jaar onderwijs aan in de vorm van conferenties. Zo ontwikkelden we een conferentie over echtscheiding. Daar verzorgen de docenten vanuit de opleiding hoorcolleges met kennis en achtergrondinformatie en geven de maatschappelijk werkers van NIM vervolgens een aantal werkgroepen waarin de studenten met deze kennis oefenen in gesprek met 'cliënten'. De cliënten worden gespeeld door acteurs en de studenten worden gecoacht door echte maatschappelijk werkers. Voor studenten is dat indrukwekkend. Zo reageert een van hen: 'Wat ik misschien zelfs wel wat confronterend vond zijn de feiten en cijfers die uit onderzoeken naar voren zijn gekomen over de gevolgen van een scheiding en wat dat met een kind kan doen, eventueel ook op latere leeftijd. Zoals er

werd gezegd tijdens het college lijkt het wel alsof scheiden normaal is geworden, getuige ook het aantal vingers dat desgevraagd omhoog ging van studenten met gescheiden ouders.' Een ander gaf aan: 'Het is een boeiende vorm van onderwijs wanneer er eerst feitenkennis wordt gegeven en een gespreksmodel vanuit theorie wordt toegelicht, om vervolgens in een andere situatie met maatschappelijk werkers uit de praktijk deze gesprekstechnieken toe te passen in oefensituaties. Super boeiend!'

Gesloten beurs

Door studenten te laten samenwerken met maatschappelijk werkers wordt de beroepsmatige relevantie van de stof voor studenten voelbaar. Zij laten zich bij de hand nemen door de werkers, en zitten op het puntje van hun stoel als een werker hen vertelt over het complexe gesprek dat hij met een gescheiden vader had, de dag ervoor. Met

dergelijke innovatieve onderwijsvormen kan de opleiding haar curriculum verbeteren en onderwijs aanbieden dat nauw aansluit bij het werkveld. Het is een mooi voorbeeld van netwerklernen, waarbij een maatschappelijk vraagstuk centraal staat in plaats van de eindkwalificaties van de student. Deze inspirerende samenwerking gebeurt geheel met een gesloten beurs: de HAN betaalt de uren van de betrokken docenten en NIM betaalt de uren van de betrokken maatschappelijk werkers. Door deze gelijkwaardige inzet blijft de weegschaal in balans. Als het mes zo mooi aan twee kanten snijdt, moet je daar wat mee doen. Voor nu levert het in ieder geval een prachtig resultaat op. Het is een win-win situatie, waar zowel het onderwijs als de praktijk beter van wordt. ●

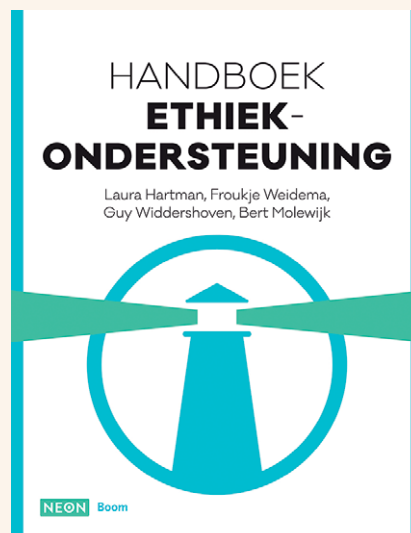
Thomas Noordink is docent MWD aan de HAN en Cootje Krechting is maatschappelijk werker bij het NIM.

Handboek Ethiekondersteuning

Ed de Jonge, praktijkonderzoek en onderwijsontwikkeling Hogeschool Utrecht

De morele spanningsvelden in het sociaal werk nemen de laatste jaren alleen maar toe, en de recente transitie en transformaties hebben de dilemmadichtheid en handelingsverlegenheid alleen maar vergroot. Veel sociale professionals ervaren dan ook de behoefte aan ondersteuning op het vlak van beroepsethiek. Een recente publicatie biedt wat de titel belooft: een handboek waarin de belangrijkste aspecten van praktijkgerichte ethiekondersteuning voor zorgprofessionals aan de orde worden gesteld. Achtereenvolgens wordt aandacht besteed aan de achtergronden van ethiekondersteuning (het waarom en waartoe), de verschillende werkvormen die daarvoor beschikbaar zijn (zoals advisering, moreel beraad en scholing), de benodigde expertise voor ethiekondersteuning, het verankeren van ethiekondersteuning in de organisatie, en de rol

van de leiding hierbij. De bijlagen bevatten een goedgekozen selectie van praktische handreikingen die in uiteenlopende zorgorganisaties worden gebruikt, variërend van profielschetsen via stappenplannen en gespreksmodellen tot evaluatieformulieren. Naast het boek is een website beschikbaar, ook als platform voor ethiekondersteuners.



Het boek wordt vooral getypeerd door praktische wijsheid, niet alleen naar inhoud maar ook in stijl en aanpak. Het berust op een mooie vorm van kennisontwikkeling, namelijk het ophalen van inzichten en praktijken bij de mensen die in de zorg actief zijn op het vlak van ethiekondersteuning. De oogst wordt op een toegankelijke en prettige wijze gepresenteerd, ook een bijzondere verdienste voor een handboek. Terecht kiezen de auteurs voor een ontwikkelingsperspectief. Ze preten-deren niet de wijsheid in pacht te hebben en het is dan ook nadrukke-lijk niet de bedoeling om bestaande praktijken en actieve professionals de maat te nemen. Deze invalshoek leidt echter niet tot vrijblijvendheid: bij elk onderdeel worden tentatief maar trefzeker concrete kwaliteitsei-sen geformuleerd. Het resultaat is een stimulerend houvast voor het ontwikkelen, invoeren en verbeteren van ethiekondersteuning. Zonder valse bescheidenheid wordt dan ook terecht opgemerkt: 'dit handboek is

een veelbelovend begin van de te verwachten professionalisering van een relatief jong vakgebied' (p. 218). Een kanttekening zou kunnen zijn dat het boek weinig verrassend is. Verwacht geen nieuwe perspectieven of inzichten; alle uitwerkingen bezitten een hoge mate van vanzelfsprekendheid. De meerwaarde is gelegen in de omvattende verzameling en de heldere ordening van de thematiek en vooral de praktische relevantie voor professionals en organisaties. Organisaties in het sociale domein die serieus werk willen maken van de ethiekondersteuning van sociale professionals vinden in dit boek een betrouwbaar houvast. Trouwens, een theoretische verrassing is ook helemaal niet nodig, want in de beroepspraktijk hoef je je geen moment te vervelen.

Hartman, L., Weidema, F., Widdershoven, G. & Molewijk, B. (2016).

Handboek Ethiekondersteuning.

Amsterdam: Boom. (293 pp. € 29,90).

Talentvolle kwetsbare jongeren

Carin van der Steege, Buurtcoach Wehl/Nieuw Wehl

Het kennen van je talenten lijkt van levensbelang in de huidige maatschappij. Jezelf kunnen neerzetten en je talenten benutten om (letterlijk) wat te maken van je leven, lijken de vaardigheden die noodzakelijk zijn voor de toekomst. Juist voor de jongeren van nu is dit een belangrijk onderwerp. Dit boek gaat dan ook over talentgericht werken. Het eerste deel van het boek is een krachtige uiteenzetting die vooral ondersteunt in het verantwoorden van nut en noodzaak van het talentgericht werken. Fijn hierbij is dat de maatschappelijke positie van kwetsbare jongeren wordt meegenomen. Het boek beschrijft hoe de meritocratie – het idee dat je persoonlijke inzet, talent en geleverde prestaties bepalen wat je bereikt in het leven – een te rooskleurige voorstelling van zaken is, zeker voor deze kwetsbare doelgroep. Met als belangrijkste inzicht: niet iedereen heeft gelijke kansen in het leven, wat professionele inzet legitimeert.

Als je hoopt op een 'talententechniek'

of een werkwijze voor een talentenanalyse, dan zal het boek teleurstellen. Het uitgangspunt van het ontdekken van de talenten behelst in het boek een (jongeren)centrum met een divers aanbod aan activiteiten. Het boek richt zich hierbij op het faciliteren en ondersteunen van jongeren om bezig te zijn en te blijven met talentontwikkeling. In deel drie komen er interessante methodieken en technieken voorbij. Met als afsluiter een stuk over het toepassen van talentgericht werken voor jongeren met beginnend delinquent gedrag. Het boek heeft een prettig gestructureerde lay-out. Elk hoofdstuk heeft een samenvatting. En belangrijke conclusies worden samengevat. Dit maakt het een makkelijk lees- en zoekboek. Tezamen is het boek een fijn naslagwerk voor de ervaren werker, wat een bijdrage kan leveren aan de verantwoording en het legitimeren van het werk. Voor een startende werker is het een inzichtelijke en fijn gestructureerd boek om inzicht te krijgen in het talentgericht werken.

Abdallah S., Kooijmans, M. & Sonneveld J. (2016).

Talentgericht werken met kwetsbare jongeren. Ontwikkelwerk, erkenningswerk, verbindingswerk.

Bussum: Coutinho. (252 pp. € 27,50).

Schaal emotionele ontwikkeling

Werner van de Vrede. Ambulant hulpverlener Perspectief GZ Amsterdam/Zaanstreek-Waterland. In 1990 publiceerde Anton Dosen voor het eerst zijn vragenlijst om het niveau van emotionele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking te meten. Sindsdien is het werken met emotionele ontwikkelingsleeftijden niet meer weg te denken in de zorg voor deze doelgroep. Aanvankelijk bestond deze lijst uit zeven domeinen waarin drie fasen werden onderscheiden. In 2007 werd dit uitgebreid naar tien domeinen en vijf fasen. In 2012 kwam de *Schaal voor Emotionele ontwikkeling Revised* uit waar dertien domeinen en vijf fasen worden onderscheiden. Wetenschappers en klinici hebben deze SEO-R onderzocht op betrouwbaarheid en op basis van feedback van klinici en experts grondig aangepast.



Hieruit is de SEO-R² voortgekomen die op haar beurt voor de publicatie onderzocht werd op validiteit. In vergelijking met de SEO-R zijn de domeinen Differentiatie van emoties, Agressieregulatie en Regulatie van emoties grondig herzien. Ook is, met het oog op gebruikersvriendelijkheid, de handleiding voor het scoren en interpreteren van de profielen aangepast en uitgebreid en is er een online versie van de afname- en invulformulieren beschikbaar voor de kopers van het boek.

De SEO-R² is uitdrukkelijk geen diagnostisch classificatie-instrument, maar een hulpmiddel om inzicht te krijgen in de emotionele ontwikkeling van een persoon met een verstandelijke beperking. Dit hulpmiddel heeft zijn waarde in de praktijk al ruimschoots bewezen en heeft met deze nieuwe uitgave de volgende stap gezet in haar eigen ontwikkeling. Iedere beoordelaar of begeleider die al met een versie van de SEO werkt doet er goed aan deze nieuwe uitgave te bestellen. Je doet immers jezelf als professional en je cliënten als mens tekort wanneer je niet gebruik maakt van de nieuwste inzichten en de meest betrouwbare en valide instrumenten.

Dosen, A., Morisse, F (red) (2016). *SEO-R². Schaal voor Emotionele Ontwikkeling van mensen met een verstandelijke beperking-Revised². Instrument voor Assessment.* Antwerpen-Apeldoorn: Garant. (124 pp. € 23).

VERSTANDELIJKE BEPERKING & AGRESSIE

Klik-kennispocket

Verstandelijke beperking & Agressie

Werner van de Vrede. Ambulant hulpverlener
Perspectief GZ Amsterdam/Zaanstreek-Waterland
Professionals die ervaring hebben met moeilijk verstaanbaar gedrag weten hoeveel impact dit kan hebben op zichzelf en op hun cliënten. Hoe herken je stress en dreigende agressie bij mensen met een verstandelijke beperking? Welke invloed heeft de begeleider en de omgeving op een cliënt? Hoe kan je agressie voorkomen? Welke methodes en hulpmiddelen kun je hiervoor inzetten? In dit handzame en erg leesbare boekje maakt de lezer via korte hoofdstukjes kennis met een veelheid van bruikbare en inspirerende inzichten en praktijkverhalen. Ideaal voor iedereen in het werkveld die op zoek is naar bondige, toegankelijke en tegelijkertijd degelijke informatie.

Gijzen, T., (red.), (2016).

Klik-kennispocket, Verstandelijke beperking & agressie. Oorzaken, begeleiding, behandeling, hulpmiddelen.

Deventer: Uitgeverij mybusinessmedia (74 pp. € 17,50).

Als ouders ouder worden

Marianne Lenkhoff

De achterflap van het boek toont een ambitieuze uitspraak: 'Dit praktische boek biedt handvatten, herkenning en handige tips, en is een must voor iedereen die op wat voor manier dan ook zorgen heeft om zijn of haar ouder(s).' Oh ja, een 'must'?

De auteur stelt in haar inleiding dat er veel wordt gesproken en geschreven over de vergrijzing en wat dat betekent voor ouderen zelf en voor de samenleving. Minder is bekend wat de gevolgen zijn voor de generatie na hen. Het doel van het boek is dan ook om handvatten, tips en herkenning te bieden in de zorgen om en voor je ouders. De auteur doet dit door praktische, theoretische en ervaringskennis van diverse mensen overzichtelijk bij elkaar te plaatsen en de beleevingskant erbij niet te schuwen.

Het resultaat is een uitgebreid boek met een grote diversiteit aan thema's die herkenbaar zijn voor mensen met ouder wordende ouders, zoals wet- en regelgeving, lichamelijke en geestelijke gebreken, diverse vormen van dementie, over ouderen die vallen, over problemen met alleen wonen, problemen met medicijngebruik, problemen in relaties met anderen, moeilijke communicatie, lastig gedrag, rouwverwerking, de laatste fase in het leven etc.

Het boek bevat dertig hoofdstukken vol weetjes, tips en ervaringen. Daarnaast zijn er twee bijlagen: een bijlage met veel voorkomende aandoeningen bij ouderen zoals artrose, beroertes, diabetes. En een bijlage met interessante websites en boeken om meer informatie te vinden. Wat opvalt is het gebrek aan structuur: het is niet duidelijk waarom gekozen is voor deze dertig hoofdstukken en er is geen clustering te ontdekken. Maar de inhoud compenseert de onduidelijke structuur. Het boek is goed te lezen als naslagwerk waarin je thema's kunt opzoeken die jou op dat moment aanspreken.

Het doel van het boek wordt in mijn ogen behaald. Zo kan ik eindelijk eens in eenvoudige taal het verschil nalezen over de diverse vormen van dementie en weet ik nu dat dementie een verzamelnaam is voor ruim vijftig ziektes waarbij de verwerking van informatie in de hersenen is verstoord. Ik schrik ook weer van de cijfers: een op de vijf mensen en bij vrouwen een op de drie krijgt er last van. Wat zegt dit over de toekomst van mijn ouders, bij wie dementie hun grote schrikbeeld is? En wat zegt dit over mijn eigen toekomst?

Dit boek gaat dus ook over mij en veel thema's stemmen tot nadenken over mijn eigen ouder wordende ouders of over de ouders van vrienden en collega's.

Het is een boek dat ik als handig naslagwerk kan gebruiken maar dat ik ook kan aanraden aan de gemiddelde lezer met ouders die zorgen gaan geven. Ook professionals en vrijwilligers die met ouderen werken en met gezinssystemen waarin ouderen zich bevinden, kunnen hun voordeel doen met informatie uit dit boek.

Prins, Y. (2016).

Met 70 over de snelweg. Als je ouders zorgen gaan geven.

Schiedam: Scriptum. (315 pp. € 19,95).

